

Magdalena CUTTER

Programy aktywizacji zawodowej na Dolnym Śląsku w 2006 roku

Wprowadzenie

Aktywizacja zawodowa, która wiąże się nierozdzielnie z rynkiem pracy, często bywa mylona z aktywnością zawodową. Przez to drugie pojęcie rozumie się uczestnictwo w procesie produkcji społecznej poprzez wykonywanie pracy przynoszącej danemu człowiekowi dochód. Ludność aktywną zawodowo stanowią wszyscy pracujący zawodowo (pracodawcy, pracownicy najemni, pracujący na własny rachunek, nieodpłatnie pomagający członkowie rodzin) i zarejestrowani bezrobotni. W głównej mierze o poziomie aktywności zawodowej decydują czynniki społeczno-ekonomiczne i demograficzne, a jej poziom jest wyrażany współczynnikami aktywności zawodowej.

Termin aktywizacja wywodzi się z łac. *activus* (czynny, energiczny, działający) i oznacza wzmożenie, ożywienie czyjejś działalności, czynienie aktywnym, pobudzenie do działania, lub w naukach ekonomicznych – wzrost efektywności całości lub części gospodarki¹. Aktywizacja zawodowa to proces pobudzania aktywności całej populacji lub jej części poprzez środki finansowe, usuwanie barier, promowanie określonych programów, różnego rodzaju dokształcanie i zachęcanie potencjalnych pracodawców do tworzenia nowych miejsc pracy².

Aktywizacja zawodowa ma za zadanie uczynić aktywnymi na rynku pracy osoby zarejestrowane jako bezrobotne poprzez zastosowanie szeregu instrumen-

¹ Źródło: www.portalwiedzy.onet.pl, www.slpn.pwn.pl [stan z: 20.12.2007 r.].

² *Leksykon polityki społecznej*, red. B. Rysz-Kowalczyk, Oficyna wydawnicza Aspra-Jr, Warszawa 2001, s. 15.

tów utworzonych do ograniczenia bezrobocia, stosowanych przez publiczne służby zatrudnienia. Staje się możliwa wówczas, gdy bezrobotni są bezpośrednio zainteresowani określoną i konkretną działalnością podmiotów powołanych do walki z bezrobociem.

W Polsce główne zadania państwa na rzecz aktywizacji zawodowej są realizowane na podstawie uchwalonego przez Radę Ministrów Krajowego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia, zgodnie z zaleceniami realizacji Europejskiej Strategii z udziałem inicjatyw samorządów gminy, powiatu, województwa i partnerów społecznych. Krajowy Plan Działań zawiera:

- cele i działania zgodne z kierunkami i priorytetami polityki państwa w dziedzinie rynku pracy;
- działania i zakładane wyniki wdrożenia priorytetów i wytycznych Europejskiej Strategii Zatrudnienia;
- zadania, programy i projekty, które mogą uzyskać wsparcie w ramach Krajowego Planu Działań;
- kryteria uzyskania wsparcia finansowego przez samorzady terytorialne;
- przewidywane wydatki Funduszu Pracy oraz budżetu państwa na dofinansowanie zadań objętych Krajowym Planem Działań, z określeniem wydatków w kolejnych latach budżetowych;
- wskaźniki efektywności Krajowego Planu Działań;
- sposób monitorowania i koordynowania wykonywania zadań.

Samorzady regionalne (wojewódzkie) na jego podstawie opracowują co roku regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia, określający preferowane programy regionalne, projekty lokalne, priorytetowe grupy bezrobotnych i innych osób wymagających wsparcia – po zasięgnięciu opinii powiatowych jednostek samorządu terytorialnego oraz partnerów społecznych³.

Powiatowe Urzędy Pracy wraz z wojewódzkimi stanowią sieć publicznych służb zatrudnienia. Odgrywają kluczową rolę w administracji samorządowej. Wykonują zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, jak i zadania własne. Do tej pierwszej grupy zaliczają się podstawowe usługi powiązane z rejestracją osób bezrobotnych, wypłatą świadczeń z tytułu bezrobocia (zasiłki, stypendia z tytułu odbywania szkoleń), pośrednictwem pracy, poradnictwem zawodowym oraz szkoleniami. Do drugiej grupy włączamy zadania z zakresu aktywizacji lokalnych rynków pracy, pozyskiwanie niezbędnych środków finansowych, opracowywanie analiz, ocen i sprawozdań, inicjowanie i finansowanie zatrud-

³ Art. 3 Ustawy z dnia 20.04.2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (DzU Nr 99, poz. 1001 ze zmianami).

nienia subsydiowanego (roboty publiczne i prace interwencyjne) oraz programów specjalnych⁴.

Niniejsza praca koncentruje się na działalności PUP-ów Dolnego Śląska. Problem badawczy dotyczy analizy w układzie regionalnym i lokalnym dotychczasowych rozwiązań w zakresie aktywnych metod przeciwdziałania bezrobociu na rynku pracy. W ciągu kilku ostatnich lat sytuacja na wrocławskim rynku pracy znacznie się poprawiła. Pojawili się nowi inwestorzy, stopa bezrobocia zmalała.

Celem niniejszego opracowania jest poszukiwanie podobieństw i różnic między powiatami pod względem form aktywizacji zawodowej ze względu na strukturę objętych poszczególnymi formami bezrobotnych oraz nakładów na aktywne formy, a także próba utworzenia rankingu powiatów pod względem strukturalnym w 2006 roku. Analiza ta to próba pokazania, że formy aktywizacji zawodowej na Dolnym Śląsku są silnie zróżnicowane pod względem terytorialnym.

Formy aktywizacji zawodowej w Polsce

Powiatowe Urzędy Pracy realizują swoje zadania w zakresie aktywizacji zawodowej poprzez szereg wyspecjalizowanych narzędzi. Najważniejsze z nich omówione zostaną poniżej.

Szkolenia to zajęcia pozaszkolne pomagające uzyskać, uzupełnić lub doskonalić umiejętności i kwalifikacje zawodowe, również ogólne, potrzebne do wykonywania pracy (obejmujące także umiejętności poszukiwania pracy). Wyróżnia się szkolenia grupowe i szkolenia indywidualne, organizowane na wniosek osoby bezrobotnej. Osoba bezrobotna ubiegająca się o szkolenie musi spełnić szereg warunków:

- brak kwalifikacji zawodowych;
- konieczność zmiany lub uzupełnienia kwalifikacji w związku z brakiem propozycji odpowiedniej pracy;
- utrata zdolności do wykonywania pracy w dotychczas wykonywanym zawodzie.

Każda osoba bezrobotna skierowana na szkolenie otrzymuje dodatek (20% zasiłku dla osób bezrobotnych) lub stypendium szkoleniowe (40% zasiłku dla osób poniżej 25 roku życia). Istnieje także możliwość uzyskania pożyczki szkoleniowej, która może być udzielona bezrobotnemu lub żołnierzowi rezerwy na sfinansowanie szkolenia podejmowanego bez skierowania przez PUP. Udzielana

⁴ M. Szyłko-Skoczny, *Polityka społeczna wobec bezrobocia w Trzeciej Rzeczypospolitej*, Oficyna Wydawnicza Aspra-Jr, Warszawa 2004, s. 106.

jest w celu umożliwienia podjęcia zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej wymagającej szczególnych kwalifikacji⁵.

Prace interwencyjne⁶ to zatrudnienie bezrobotnego, które nastąpiło w wyniku umowy zawartej ze starostą i ma na celu wsparcie osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (do 25 roku życia, długotrwale bezrobotnych, kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka, powyżej 50 roku życia, bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego, bez wykształcenia średniego, samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia, tych, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia, niepełnosprawnych). W przypadku zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych pracodawca może otrzymać zwrot poniesionych kosztów wypłaconego pracownikowi wynagrodzenia, nagród oraz opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne.

Roboty publiczne⁷ to zatrudnienie bezrobotnego w szczególnej sytuacji na rynku pracy w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przy wykonywaniu prac zorganizowanych przez gminy oraz organizacje pozarządowe, statutowo zajmujące się ochroną środowiska, kulturą, oświatą, turystyką, opieką zdrowotną, bezrobociem i pomocą społeczną. Organizator robót publicznych otrzymuje refundacje części poniesionych kosztów na wynagrodzenie oraz składki na ubezpieczenia społeczne od refundowanej kwoty.

Środki na podjęcie działalności gospodarczej (dotacja)⁸ mogą być przyznane bezrobotnemu jednorazowo na podjęcie działalności gospodarczej, w tym kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa dotyczących tej działalności, w wysokości nie większej niż 5-krotność przeciętnego wynagrodzenia. Przyznanie bezrobotnemu dotacji jest dokonywane na podstawie umowy cywilno-

⁵ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (2004 r. z późniejszymi zmianami) oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 marca 2007 r. w sprawie standardów usług rynku pracy (DzU nr 38, poz. 243, 2007 r.)

⁶ Art. 51,56 i 59 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku oraz Rozporządzenie MPiPS z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne (DzU Nr 76, poz. 510).

⁷ Art. 57 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz Rozporządzenie MPiPS z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne (DzU Nr 76, poz. 510).

⁸ Art. 46 ust. 1 pkt 2, ust. 3–5 Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz Rozporządzenie MPiPS z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu refundacji ze środków Funduszu Pracy kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz form zabezpieczenia zwrotu otrzymanych środków (DzU Nr 236, poz. 2002 ze zmianami).

prawnej (poprzedzonej wnioskiem) zawartej przez Powiatowy Urząd Pracy z bezrobotnym na piśmie.

Metody zachęty do tworzenia nowych miejsc pracy⁹ w Polsce oprócz prac interwencyjnych są następujące: koszty wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy¹⁰ oraz refundowanie poniesionych kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne w związku z zatrudnieniem skierowanego bezrobotnego. Działania te stanowią formę pomocy publicznej, przeznaczonej na tworzenie nowych miejsc pracy lub rekrutację pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, zgodnie z przepisami Unii Europejskiej¹¹. Na potrzeby niniejszego opracowania te dwie formy aktywizacji zawodowej zostały przedstawione łącznie, pod wspólną nazwą: zatrudnienie na stanowiskach refundowanych.

Ze środków Funduszu Pracy podmiotowi prowadzącemu działalność gospodarczą przez okres co najmniej 6 miesięcy można zrefundować **koszty wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy** dla skierowanego bezrobotnego w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 5-krotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia, obowiązującego na dzień zawarcia umowy o refundację. Refundacja jest dokonywana na wniosek pracodawcy po przedłożeniu rozliczenia i udokumentowania poniesionych (w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia zatrudnienia skierowanego bezrobotnego) kosztów na wyposażenie, doposażenie stanowiska pracy; zatrudnieniu na tym stanowisku skierowanego bezrobotnego oraz spełnieniu innych warunków określonych w umowie.

Jednorazowe refundowanie poniesionych kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne w związku z zatrudnieniem skierowanego bezrobotnego¹² może nastąpić w przypadku, gdy pracodawca zatrudnił

⁹ Pomoc państwa na tworzenie nowych miejsc pracy jest udzielana, jeżeli utworzone miejsce pracy:

- stanowi wzrost netto liczby pracowników u danego pracodawcy, w porównaniu ze średnią z ostatnich 12 miesięcy,
- będzie utrzymane przez minimalny okres 2 lat w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw lub 3 lat – w przypadku przedsiębiorstw niebędących małym ani średnim.

¹⁰ Art. 46 ust. 1, pkt 1, ust. 2, 4, 5 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz Rozporządzenie MPiPS z dnia 21 listopada 2005 w sprawie szczegółowych warunków i trybu refundacji ze środków Funduszu Pracy kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz form zabezpieczenia zwrotu otrzymanych środków (DzU Nr 236, poz. 2002 ze zmianami).

¹¹ Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 2204/2002 z 05.12.2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 TWE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia (DzU WE L 337 z 13 grudnia 2002 r. ze zmianami).

¹² Art. 47 ust. 1 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz Rozporządzenie MPiPS z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie organizowania prac

skierowanego bezrobotnego w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy, oraz po upływie 12 miesięcy zatrudnienia skierowany bezrobotny jest nadal zatrudniony. Kwota refundowanych składek na ubezpieczenie społeczne nie może przekroczyć 300% wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego w dniu spełnienia wyżej określonych warunków.

W Polsce są również stosowane inne metody aktywizacji zawodowej skierowane głównie do młodych bezrobotnych i osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy: **przygotowanie zawodowe i staż**.

Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy¹³ to zdobywanie nowych kwalifikacji lub umiejętności zawodowych poprzez praktyczne wykonywanie zadań zawodowych na stanowisku pracy według ustalonego programu uzgodnionego pomiędzy pracodawcą i bezrobotnym na okres od 3 do 6 miesięcy. W okresie odbywania przygotowania zawodowego bezrobotny otrzymuje stypendium w wysokości 140% zasiłku dla bezrobotnych.

Staż jest najbardziej popularną formą aktywizacji zawodowej młodych bezrobotnych. Umożliwia zdobycie doświadczenia zawodowego w rzeczywistych warunkach pracy, co w konsekwencji powinno ułatwić podjęcie pracy. Staż może trwać od 3 do 12 miesięcy. Okres trwania powinien umożliwić zdobycie kwalifikacji lub umiejętności zawodowych założonych w programie. Skierowanie na staż do pracodawcy może otrzymać osoba bezrobotna, która nie przekroczyła określonego limitu wieku, tj.:

- nie ukończyła 25 roku życia lub
- nie ukończyła 27 roku życia w przypadku absolwentów szkół wyższych, zarejestrowanych jako bezrobotni w okresie 12 miesięcy od dnia ukończenia szkoły wyższej¹⁴.

Inne formy wsparcia oferowane przez PUP to zajęcia w ramach Klubów Pracy i poradnictwo zawodowe.

Kluby Pracy prowadzą zajęcia dla bezrobotnych napotykających trudności w uzyskaniu zatrudnienia. Kilkundniowe warsztaty w małych grupach (do 14 osób) pozwalają odkryć własne mocne strony, poznać metody aktywnego poszukiwania pracy, nauczyć się zasad tworzenia życiorysu zawodowego i listu motywa-

interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne (DzU Nr 76, poz. 510).

¹³ Art. 53 ust. 3 Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz Rozporządzenie MGiP z dnia 24 sierpnia 2004 w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu oraz przygotowania zawodowego w miejscu pracy (DzU Nr 185, poz. 1912 ze zmianami).

¹⁴ Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz Rozporządzenie MGiP z dnia 24 sierpnia 2004 w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu oraz przygotowania zawodowego w miejscu pracy (DzU Nr 185, poz. 1912 ze zmianami).

cyjnego, przygotować się do korzystnego zaprezentowania się podczas rozmowy kwalifikacyjnej.

Poradnictwo zawodowe ma na celu udzielanie pomocy osobom bezrobotnym i poszukującym pracy (również niepełnosprawnym), mającym trudności w wyborze zatrudnienia, zawodu lub kierunku szkolenia. Ta pomoc realizowana jest w formie porad indywidualnych oraz grupowych zajęć warsztatowych. Podstawową formą pracy doradcy jest rozmowa, której głównym celem jest uświadomienie bezrobotnemu atutów, na których mógłby oprzeć swoje decyzje zawodowe oraz efektywne działania. Osoba poszukująca zatrudnienia dzięki poradzom może poszerzyć wiedzę o lokalnym rynku pracy, zawodach, możliwościach szkolenia, zasadach pisania dokumentów aplikacyjnych i sposobach efektywnej autoprezentacji. Sprzyjają temu takie zasoby poradnictwa, jak:

- testy zainteresowań i preferencji zawodowych;
- komputerowe i książkowe opisy zawodów;
- informatory o uczelniach, szkołach oraz instytucjach prowadzących kursy zawodowe;
- katalog Zakładów Pracy Chronionej¹⁵.

Analiza porównawcza wybranych metod aktywizacji zawodowej na Dolnym Śląsku w 2006 roku

Kilkunastoletnie doświadczenia dotyczące ograniczania zjawiska bezrobocia i jego społeczno-ekonomicznych następstw w Polsce stanowią podstawę do stwierdzenia, że bezrobocie od samego początku jego rejestracji w naszym kraju jest istotnie zróżnicowane przestrzennie. Ową niejednorodność można zauważyć nie tylko w układzie regionalnym, ale także wewnątrz poszczególnych regionów. Sytuacja taka jest następstwem wielu czynników, w tym także o charakterze historycznym, zależnych od procesów uprzemysłowienia, rozwoju gospodarczego w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat. Nie bez znaczenia były także decyzje polityczne, związane z zakończeniem II wojny światowej, które zdecydowały o dzisiejszych granicach naszego kraju, obejmujących obszary odzyskane po zakończeniu działań wojennych.

Zróżnicowanie problemów na rynku pracy zależy nie tylko od liczby istniejących miejsc pracy na początku przekształceń systemowych, ale także od przebiegu procesów restrukturyzacji gospodarczej, dostosowujących do nowych wymogów związanych z planowaną integracją europejską i globalizacją. Przebieg zjawisk i procesów na rynku pracy jest też zdeterminowany stanem infra-

¹⁵ Źródło: www.pup.wroclaw.ibip.pl [stan z: 20.12.2007 r.].

struktury gospodarczej i społecznej, decydującej w znacznym stopniu o elastyczności zasobów siły roboczej.

Zróznicowanie przestrzenne stało się podstawową racją, w następstwie której za zasadne należy uznać rozwiązanie koncentrujące uwagę na regionalnych i lokalnych rynkach pracy. Trzeba bowiem podkreślić, że większość dotychczasowych krajowych programów, obejmujących zagadnienia bezrobocia i aktywizacji zawodowej, miało charakter ramowy, pozwalający na ich uszczegółowienie odpowiadające potrzebom lokalnych i regionalnych rynków pracy.

Analiza porównawcza zastosowana w opracowaniu bazuje na procedurach nawiązujących do koncepcji rozwiązań znanych jako wielowymiarowa analiza porównawcza. Jako instrumentem badań posłużono się taksonomią, podstawowym narzędziem opisującym zjawiska społeczno-ekonomiczne, ustalającym związki między obiektami¹⁶. Przedmiotem analizy uczyniono zjawisko aktywizacji zawodowej z punktu widzenia publicznych służb zatrudnienia występujących na regionalnym rynku pracy, czyli Powiatowych Urzędów Pracy.

Przydatność metod statystycznych do opisu zjawisk ekonomiczno-gospodarczych nie ulega wątpliwości. Klasyczne metody analizy zjawisk i procesów gospodarczych są często stosowane w praktyce, zwłaszcza do opisu zjawisk prostych. Zjawiska złożone są trudniejsze do analizy niż wspomniane zjawiska proste. Trudności mogą dotyczyć przedstawienia zjawisk w postaci graficznej, czy też powiązań między różnymi danymi opisującymi wybrane zagadnienie. Zjawiska złożone opisuje się za pomocą kilku lub więcej charakterystyk zwanych zmiennymi¹⁷.

Problemy klasyfikacji danych są od dawna przedmiotem badań wielu dziedzin naukowych. Jej początki wiążą się z biologią. Na początku ubiegłego wieku pojawiły się matematyczne metody klasyfikacji zjawisk znane pod nazwą taksonomii. Metody taksonomiczne stały się punktem wyjścia dla wielowymiarowej analizy danych. W dziedzinie tej wyróżnia się dwa typy klasyfikacji:

1. przydzielenie zbioru obserwacji do klas,
2. podzielenie zbioru obserwacji na klasy (inaczej zwane również skupieniami)¹⁸.

W 1969 roku taksonomia została zdefiniowana przez Ernsta Mayra jako teoria i praktyka klasyfikacji. Historycznie taksonomia wywodzi się z prób usystematyzowania gatunków żywych organizmów, ale jej metody mogą być stosowane

¹⁶ M. Kolenda, *Taksonomia numeryczna. Klasyfikacja, porządkowanie i analiza obiektów wielocechowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 17.

¹⁷ K. Jajuga, *Statystyczna analiza wielowymiarowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993, s. 15–16.

¹⁸ U. Siedlecka *Metody klasyfikacji obiektów wielocechowych*, [w:] *Statystyczne metody analizy danych*, red. W. Stasiewicz, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 1999, s. 83–84.

wane także do przedmiotów badań innych nauk. Wyróżnia się dwa nurty taksonomii:

- fenetyczny – opisujący podobieństwo między klasyfikowanymi obiektami (używany tam, gdzie można zastosować różne metody statystyczne),
- filogenetyczny – opisujący pokrewieństwo porównywanych obiektów¹⁹.

E. Nowak uważa, że podstawowymi zagadnieniami w taksonomii są obiekt oraz cecha. Obiekty określa jako badane jednostki podlegające klasyfikacji, obiekty społeczno-gospodarcze, analizowane pod względem społeczno-ekonomicznym. Cechy, według tego autora, określane są jako właściwości rozpatrywane pod względem zjawiska stanowiącego kryterium klasyfikacji obiektów. Z obiektami i cechami wiążą się pojęcia takie, jak: podobieństwo – właściwości wspólne dla kilku obiektów, jednorodność – właściwość obiektów składających się z jednostek podobnych, oraz klasa – zbiór złożony z obiektów podobnych ze względu na wspólne cechy²⁰.

Klasyfikacja według E. Nowaka ma trzy podstawowe znaczenia. Po pierwsze – rozstrzygnięcie, do której z klas przydzielić daną obserwację. Po wtóre – operację dzielenia obiektów na podzbiory zgodnie z ustalonym kryterium. Po trzecie – rezultat czynności podziału na podzbiory elementów podobnych. Etapem wyjściowym klasyfikacji jest wstępna analiza badanego problemu²¹.

Taksonomia jako narzędzie niezwykle przydatne w opisywaniu zjawisk o wysokim stopniu złożoności pozwala na definiowanie obiektów wielocechowych, umożliwia dzielenie zbiorów, ułatwia porównywanie obiektów o wielu zmiennych, pomaga uporządkować obiekty od pierwszego do ostatniego według określonych kryteriów, wskazuje również odległość między poszczególnymi obiektami w danym zbiorze. Z. Hellwig uważa, że taksonomia stanowi dziedzinę wiedzy zajmującą się mierzaniem, liczbowym objaśnieniem i badaniem związków strukturalnych między elementami danej zbiorowości²².

Rzeczywiste obiekty społeczno-gospodarcze wymagają zastosowania do ich objaśnienia znacznej ilości charakterystyk. Takie ujęcie problemu prowadzi do

¹⁹ Źródło: www.wikipedia.pl [stan z: 20.12.2007 r.].

²⁰ E. Nowak, *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990, s. 13–14.

²¹ Ibidem, s. 14–15.

²² Z. Hellwig, *Taksonometria ekonomiczna, jej osiągnięcia, zadania i cele*, [w:] *Taksonomia – teoria i jej zastosowania. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Akademię Ekonomiczną w Krakowie oraz Polskie Towarzystwo Statystyczne Mogilany, 27–28 IX 1989 r.*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1990, s. 7–9.

wielokryterowości badania ze względu na fakt, iż działalność podmiotów gospodarczych zależy od wielu czynników²³.

W literaturze przedmiotu istnieje wiele propozycji metod numerycznych z zakresu taksonomii. Poszczególne procedury charakteryzują się różnym stopniem formalizacji, czasochłonnością obliczeń. Taka różnorodność procedur taksonomicznych wynika ze złożoności klasyfikacji wieloobektowej. E. Nowak wyróżnia trzy grupy metod taksonomicznych:

- diagramowe (np. Czekanowskiego),
- grafowe (np. taksonomia wrocławska),
- hierarchiczne procedury aglomeracyjne (metoda najbliższego sąsiedztwa, najdalszego sąsiedztwa, mediany, średniej grupowej, środka ciężkości, metoda Warda)²⁴.

Rozbudowaną grupę metod klasyfikacji stanowią tzw. metody niehierarchiczne. Zgodnie z tymi metodami ustala się arbitralnie wielkość miary podobieństwa obiektów. Do wyżej wspomnianych metod zalicza się m.in. metodę kul, Hartigana, kostek, podziału przestrzennego, taksonomii stochastycznej, Sebestyena²⁵.

Aglomeracyjne metody klasyfikacji obiektów wielocechowych są jednymi z najczęściej stosowanych. Ogólny zarys tych procedur polega na tworzeniu w sposób sekwencyjny grup obiektów poprzez łączenie dotychczas istniejących skupisk niższego rzędu. Na podstawie macierzy odległości, w pierwszym kroku poszukuje się pary zbiorów zawierających obiekty najmniej odległe od siebie. W kolejnym etapie łączy się dwie grupy w jedną i wyznacza się odległości od niej do wszystkich pozostałych obiektów. Algorytm stosuje się, redukując stopniowo macierz odległości, aż do momentu połączenia wszystkich obiektów w jeden zbiór²⁶.

Zjawiska społeczno-gospodarcze można również porządkować w sposób liniowy (rangowanie). Procedury liniowego porządkowania grupują obiekty od najlepszego do najgorszego ze względu na wektor zmiennych. Wymaga to zastosowania podziału zmiennych na stymulanty, destymulanty i nominanty²⁷. Stymulanty to zmienne, których wysokie wartości określają zjawisko jako lepsze ze względu na badanie statystyczne. Destymulantami nazywa się cechy, których wysokie wartości wskazują na niską pozycję w grupie. W przypadku nominant

²³ E. Nowak, *Problemy wielokryteriovej analizy taksonomicznej*, [w:] *Taksonomia – teoria i jej zastosowania...*, s. 81.

²⁴ E. Nowak, *Metody...*, s. 63 i in.

²⁵ U. Siedlecka, op. cit., s. 102–103.

²⁶ T. Grabiński, S. Wydimus, A. Zeliaś, *Metody taksonomii numerycznej w modelowaniu zjawisk społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1989, s. 63–64.

²⁷ K. Jajuga, op. cit., s. 150–151.

wskazane są poziomy zmiennych o normalnych wartościach²⁸. Rangowanie w ujęciu geometrycznym to liniowe uporządkowanie obiektów w wielowymiarowej przestrzeni²⁹.

Zmienne przedstawione w niniejszym opracowaniu zostały uporządkowane liniowo metodą zaproponowaną przez Z. Hellwiga. Przed rangowaniem wszystkie cechy zamieniono na stymulanty, a obiekty porównano ze względu na dwa punkty: wzorzec i antywzorzec. Wzorzec stanowi obiekt o maksymalnych wartościach we wszystkich cechach, a antywzorzec to obiekt o najmniejszych wartościach cech³⁰.

Dane przedstawione w poniższym opracowaniu zostały zebrane w Dolnośląskim Wojewódzkim Urzędzie Pracy we Wrocławiu. Dotyczą one bezrobotnych i instrumentów w zakresie form aktywizacji zawodowej, stosowanych przez Powiatowe Urzędy Pracy województwa dolnośląskiego (aktywne instrumenty przeciwdziałania bezrobociu). Analiza danych statystycznych ma na celu przedstawienie wartości danej cechy (liczby bezrobotnych i nakładów na poszczególne formy aktywizacji zawodowej) za pomocą odpowiednich parametrów. Najczęściej stosuje się miary przeciętne, które charakteryzują średni lub typowy poziom analizowanych wartości.

Dane zostały pogrupowane według powiatów. Powiaty: m. Jelenia Góra, jeleniogórski, m. Wałbrzych, wałbrzyski, m. Legnica, legnicki, m. Wrocław, wrocławski zostały przedstawione łącznie, ponieważ informacje ze sprawozdań finansowych były dostępne tylko w postaci łącznej (powiat grodzki – gr + ziemski – z), dlatego dane dotyczące liczby bezrobotnych zsumowano.

W opracowaniu posłużono się następującymi zmiennymi:

Bezrobotni objęci szkoleniami do bezrobotnych objętych wybranymi formami ³¹	1
Bezrobotni objęci pracami interwencyjnymi do bezrobotnych objętych wybranymi formami	2
Bezrobotni objęci robotami publicznymi do bezrobotnych objętych wybranymi formami	3
Bezrobotni objęci stażem do bezrobotnych objętych wybranymi formami	4
Bezrobotni podejmujący działalność gospodarczą ref. do bezrobotnych objętych wybranymi formami	5
Bezrobotni zatrudnieni na stanowiskach refundowanych do bezrobotnych objętych wybranymi formami	6
Bezrobotni objęci przygotowaniem zawodowym do bezrobotnych objętych wybranymi formami, lata 2005–2006	7

²⁸ S. Ostasiewicz, Z. Rusnak, U. Siedlecka, *Statystyka. Materiały do ćwiczeń*, Wydawnictwo Książka Ekonomiczna, Wrocław 1994, s. 10.

²⁹ Szerzej o tym w: M. Kolenda, op. cit.; T. Grabiński, S. Wydymus, A. Zeliaś, op. cit.

³⁰ M. Kolenda, op. cit., s. 142.

³¹ Szkolenia, prace interwencyjne, roboty publiczne, staż, podejmujący działalność gospodarczą refundowaną, zatrudnieni na stanowiskach refundowanych, przygotowanie zawodowe.

Wydatki na szkolenia do wydatków na wybrane aktywne formy	8
Wydatki na prace interwencyjne do wydatków na wybrane aktywne formy	9
Wydatki na roboty publiczne do wydatków na wybrane aktywne formy	10
Wydatki na staż do wydatków na wybrane aktywne formy	11
Wydatki na działalność gospodarczą ref. do wydatków na wybrane aktywne formy	12
Wydatki na zatrudnienie na stanowiskach refundowanych do wydatków na wybrane aktywne formy	13
Wydatki na przygotowanie zawodowe do wydatków na wybrane aktywne formy	14

Dla potrzeb niniejszej pracy zmienne sklasyfikowano metodą taksonomii strukturalnej Warda. Macierze odległości skonstruowano za pomocą metryki euklidesowej. Punktem wyjścia dla macierzy odległości były standaryzowane macierze danych³². Przedstawienie danych za pomocą tej metody ma na celu poszukiwanie podobieństw i różnic między powiatami pod względem form aktywizacji zawodowej, ze względu na strukturę bezrobotnych oraz nakładów na wymienione wyżej programy aktywizacji zawodowej.

Zmienne podzielono na 5 grup. Powiaty znajdujące się w poszczególnej grupie są do siebie podobne ze względu na liczbę bezrobotnych skierowanych na wybrane aktywne formy lub wydatki przeznaczone na programy aktywizacji zawodowej.

Tabela 1. Podział powiatów na grupy metodą taksonomii strukturalnej Warda ze względu na liczbę bezrobotnych objętych wybranymi programami aktywizacji zawodowej oraz nakłady przeznaczone na program aktywizacji zawodowej w 2006.

Liczba bezrobotnych		Nakłady	
powiat	grupa	powiat	grupa
Bolesławiecki	1	Bolesławiecki	1
Dzierżoniowski	2	Dzierżoniowski	2
Głogowski	1	Głogowski	3
Górowski	3	Górowski	3
Jaworski	1	Jaworski	3
Jeleniogórski – g + z*	4	Jeleniogórski – g + z	4
Kamiennogórski	3	Kamiennogórski	4
Kłodzki	4	Kłodzki	2
Legnicki – g + z	3	Legnicki – g + z	3
Lubański	1	Lubański	3
Lubiński	5	Lubiński	5

³² Wszystkich obliczeń w niniejszym zestawieniu dokonano za pomocą programu komputerowego Taksonomia 2006 opracowanego przez K. Kolendę, dołączonego do pozycji: M. Kolenda, op. cit. Szczegółowy opis standaryzacji zmiennych: ibidem, s. 241–240.

Tabela 1. Podział powiatów... (cd.)

Liczba bezrobotnych		Nakłady	
powiat	grupa	powiat	grupa
Lwówecki	1	Lwówecki	3
Milicki	2	Milicki	1
Oleśnicki	2	Oleśnicki	1
Oławski	2	Oławski	3
Polkowicki	5	Polkowicki	5
Strzeliński	2	Strzeliński	1
Średzki	2	Średzki	2
Świdnica	1	Świdnica	4
Trzebnicki	2	Trzebnicki	1
Wałbrzyski	4	Wałbrzyski	2
Wołowski	2	Wołowski	3
Wrocławski – g + z	2	Wrocławski – g + z	1
Ząbkowicki	4	Ząbkowicki	2
Zgorzelecki	1	Zgorzelecki	3
Złotoryjski	1	Złotoryjski	3

* g – grodzki, z – ziemski

Źródło: Obliczenia własne dokonane za pomocą programu Taksonomia 2006 na podstawie danych udostępnionych przez Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu.

Województwo dolnośląskie jest podzielone na kilka podregionów:

- wrocławski (powiaty: milicki, oleśnicki, oławski, trzebnicki, średzki, wrocławski);
- legnicki (powiaty: głogowski, górowski, legnicki, lubiński, polkowicki, wołowski);
- jeleniogórsko-wałbrzyski (pozostałe powiaty).

Analiza podziału powiatów ze względu na liczbę bezrobotnych pozwala stwierdzić, że najsilniej zróżnicowany terytorialnie jest podregion legnicki. Tylko dwa powiaty przynależące do tej samej grupy – piątej, sąsiadują ze sobą (Polkowice i Lubin). Wszystkie powiaty podregionu wrocławskiego należą do tego samego zbioru (2). W zachodniej części Dolnego Śląska znajdują się powiaty tworzące grupę pierwszą, w południowej zaś – czwartą.

Góra, Legnica i Kamienna Góra, stanowiące skupisko trzecie, w ogóle nie sąsiadują ze sobą terytorialnie.

Powiaty pogrupowane ze względu na wydatki przeznaczone na aktywne programy przeciwdziałania bezrobociu wykazują zdecydowanie większą różnorodność, niż te, pogrupowane ze względu na podział poprzedni. W podregionie wrocławskim tylko dwa powiaty nie sąsiadują ze sobą terytorialnie (Oława i Środa Śląska). Najmniej zróżnicowany jest podregion legnicki. Powiaty należą

do grupy trzeciej lub piątej. Największe różnice zaobserwowano w 2006 roku w podregionie jeleniogórsko-wałbrzyskim (przynależność powiatów do czterech grup podziału). Jednakże w tej części Dolnego Śląska zauważono, iż powiaty w większości tworzące jedno skupisko sąsiadują ze sobą terenowo.

Dla zmiennych wymienionych wyżej postanowiono utworzyć ranking powiatów pod względem strukturalnym ze względu na liczbę bezrobotnych skierowanych na poszczególne formy oraz nakładów na wybrane programy aktywizacji zawodowej. Zastosowano metodę ścieżki rozwoju Hellwiga. Ścieżka rozwoju to miara aktywności powiatu. Powiat znajdujący się na czele rankingu jest zarazem najbardziej aktywnym (najlepszym) powiatem ze względu na strukturę bezrobotnych skierowanych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu lub wydatki przeznaczane na programy aktywizacji zawodowej. Przyjęto, że wszystkie zmienne są stymulantami. Zestawiono pozycję w dokonanym rankingu wraz ze stopą bezrobocia dla każdego powiatu według stanu na koniec badanego okresu.

Tabela 2. Ranking powiatów na grupy metodę ścieżki rozwoju Hellwiga ze względu na strukturę bezrobotnych objętych wybranymi programami aktywizacji zawodowej oraz nakładów na programy aktywizacji zawodowej w 2006 roku

Liczba bezrobotnych				Nakłady			
powiat	pozycja w rankingu	st. bezr. w %*	grupa	powiat	pozycja w rankingu	st. bezr. w %*	grupa
Świdnica	1	20,2	1	Wrocław – g + z	1	gr. 8,1; z. 11,5	1
Lwówek Śląski	2	29,9	1	Jelenia Góra – g + z	2	gr. 10,7; z. 22,2	4
Jawor	3	24,3	1	Kamienna Góra	3	22,8	4
Zgorzelec	4	17,1	1	Świdnica	4	20,2	4
Jelenia Góra – g + z**	5	gr. 10,7; z. 21,2	4	Legnica – g + z	5	gr. 13,7; z. 23,3	3
Lubań	6	25,4	1	Strzelin	6	25,6	1
Bolesławiec	7	17,5	1	Zgorzelec	7	17,1	3
Góra	8	28,1	3	Trzebnica	8	20,6	2
Złotoryja	9	29,2	1	Góra	9	28,1	3
Kamienna Góra	10	22,8	3	Jawor	10	24,3	3
Ząbkowice Śląskie	11	26,3	4	Bolesławiec	11	17,5	1
Kłodzko	12	27,7	4	Lubań	12	25,4	3

Tabela 2. Ranking powiatów... (cd.)

Liczba bezrobotnych				Nakłady			
powiat	pozycja w rankingu	st. bezr. w %*	grupa	powiat	pozycja w rankingu	st. bezr. w %*	grupa
Legnica – g + z	13	gr. 13,7; z. 23,3	3	Lwówek Śląski	13	29,9	3
Głogów	14	18	1	Oleśnica	14	16,6	1
Trzebnica	15	20,6	2	Złotoryja	15	29,2	3
Oleśnica	16	16,6	2	Ząbkowice Śląskie	16	26,3	2
Wałbrzych*	17	23,6	4	Milicz	17	18,9	1
Strzelin	18	25,6	2	Głogów	18	18	3
Dzierżoniów	19	29,3	2	Kłodzko	19	27,7	2
Wrocław – g + z	20	gr. 8,1; z. 11,5	2	Środa Śląska	20	16,7	2
Oława	21	13,3	2	Oława	21	13,3	3
Środa Śląska	22	16,7	2	Wołów	22	18,4	3
Wołów	23	18,4	2	Wałbrzych*	23	23,6	2
Milicz	24	18,9	2	Dzierżoniów	24	29,3	2
Polkowice	25	11,5	5	Polkowice	25	11,5	5
Lubin	26	10,5	5	Lubin	26	10,5	5

* stan na 31.12.2006r.

** g – grodzki, z – ziemski

Źródło: www.stat.gov.pl [stan z: 31.12.2006 r.] oraz obliczenia własne dokonane za pomocą programu Taksonomia 2006 na podstawie danych udostępnionych przez Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu.

Ranking powiatów ze względu na oba podziały wskazuje jednoznacznie, iż powiaty w których stopa bezrobocia na koniec badanego okresu była największa, nie mają wysokiej pozycji w rankingu. Wprost przeciwnie, dla struktury bezrobotnych najlepszy okazał się powiat świdnicki, a dla nakładów – wrocławski. Oznacza to, że aktywność powiatów pod względem form aktywizacji zawodowej w 2006 roku nie jest następstwem wysokiej stopy bezrobocia w danym powiecie. Powiaty lubiński i polkowicki, tworzące dla obu podziałów grupę piątą, znajdują się na najniższych pozycjach w rankingu. Stopa bezrobocia w obu powiatach należy do najniższych w regionie. W rankingu powiaty znajdujące się w tej samej grupie, zgodnie z metodą Warda, sąsiadują ze sobą.

Zakończenie

Po analizie wszystkich wyżej przedstawionych zmiennych nasuwa się kilka wniosków. Powiaty podobne do siebie pod względem strukturalnym, zarówno biorąc pod uwagę liczbę bezrobotnych, jak i nakłady na programy aktywizacji zawodowej, nie tworzą jednej grupy podobieństwa w obrębie tego samego podregionu Dolnego Śląska. W większości jednak graniczą ze sobą terytorialnie. Może to wskazywać na współpracę Powiatowych Urzędów Pracy ze względu na wybrane aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu.

Aktywność powiatów pod względem form aktywizacji zawodowej nie jest następstwem wysokiej stopy bezrobocia w danym powiecie, jednakże powiaty tworzące jedną grupę podobieństwa w rankingu mają podobną pozycję.

Powyższe fakty potwierdzają to, że powiaty województwa dolnośląskiego są silnie zróżnicowane terytorialnie ze względu na przedstawione w niniejszym opracowaniu formy aktywizacji zawodowej.

Bibliografia:

- Grabiński T., Wydymus S., Zeliaś A., *Metody taksonomii numerycznej w modelowaniu zjawisk społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1989.
- Hellwig Z., *Taksonometria ekonomiczna, jej osiągnięcia, zadania i cele*, [w:] *Taksonomia – teoria i jej zastosowania. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Akademię Ekonomiczną w Krakowie oraz Polskie Towarzystwo Statystyczne Mogilany, 27–28 IX 1989 r.*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1990.
- Jajuga K., *Statystyczna analiza wielowymiarowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993.
- Kolenda M., *Taksonomia numeryczna. Klasyfikacja, porządkowanie i analiza obiektów wielo cechowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.
- Leksykon polityki społecznej*, red. B. Rysz-Kowalczyk, Oficyna Wydawnicza Aspra-Jr, Warszawa 2001.
- Nowak E., *Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych*, PWE, Warszawa 1990.
- Nowak E., *Problemy wielokryteriowej analizy taksonomicznej*, [w:] *Taksonomia – teoria i jej zastosowania. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Akademię Ekonomiczną w Krakowie oraz Polskie Towarzystwo Statystyczne Mogilany, 27–28 IX 1989 r.*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 1990.

- Ostasiewicz S., Rusnak Z., Siedlecka U., *Statystyka. Materiały do ćwiczeń*, Wydawnictwo Książka Ekonomiczna, Wrocław 1994.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 2204/2002 z 5 grudnia 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 TWE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia (DzU WE L 337 z 13 grudnia 2002 r. ze zmianami).
- Rozporządzenie MGiP z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu oraz przygotowania zawodowego w miejscu pracy (DzU nr 185 poz. 1912 ze zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 marca 2007 r. w sprawie standardów usług rynku pracy (DzU Nr 38, poz. 243).
- Rozporządzenie MPiPS z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne (DzU Nr 76, poz. 510).
- Rozporządzenie MPiPS z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu refundacji ze środków Funduszu Pracy kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz form zabezpieczenia zwrotu otrzymanych środków (DzU Nr 236, poz. 2002 ze zmianami).
- Siedlecka U. *Metody klasyfikacji obiektów wielocechowych*, [w:] *Statystyczne metody analizy danych*, red. W. Stasiewicz, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 1999.
- Szylko-Skoczny M., *Polityka społeczna wobec bezrobocia w Trzeciej Rzeczypospolitej*, Oficyna Wydawnicza Aspra-Jr, Warszawa 2004.
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (DzU Nr 99, poz. 1001 ze zmianami).

Strony internetowe

- www.portalwiedzy.onet.pl.
www.pup.wroclaw.ibip.pl.
www.sjp.pwn.pl.
www.slownik-online.pl.
www.stat.gov.pl.
www.wikipedia.pl.

Streszczenie

Aktywizacja zawodowa za pośrednictwem publicznych służb zatrudnienia ma za zadanie uczynić aktywnymi na rynku pracy osoby bezrobotne. W Polsce główne zadania państwa na rzecz aktywizacji zawodowej są realizowane zgodnie z zaleceniami Europejskiej Strategii z udziałem jednostek samorządu terytorialnego i partnerów społecznych. Samorządy opracowują co roku regionalny plan działań na rzecz zatrudnienia, określający programy regionalne, projekty lokalne, priorytetowe grupy bezrobotnych i innych osób wymagających wsparcia. Niniejsza praca koncentruje się na działalności Powiatowych Urzędów Pracy Dolnego Śląska. Jej celem jest poszukiwanie podobieństw i różnic między powiatami pod względem struktury bezrobotnych objętych poszczególnymi programami, oraz struktury wydatków przeznaczonych na każdy z nich. Analiza bazująca na procedurach wielowymiarowej analizy porównawczej to próba pokazania, że formy aktywizacji zawodowej na Dolnym Śląsku są silnie zróżnicowane pod względem terytorialnym.

Summary

Professional Activation Programmes in Lower Silesia, 2006

Professional activation through the public employment service is to make the unemployed active in the labour market. In Poland, the main tasks of the State for the professional activation are carried out in accordance with the recommendations of the European Strategy with the participation of local authorities and social partners. Local authorities prepare regional action plan for employment every year, setting out regional programmes, projects of local priority groups of the unemployed and other persons who need the support. This study focuses on the activities of the District Labour Offices in Lower Silesia. Its purpose is to search for similarities and differences between districts in terms of structure of the unemployed covered by the various programmes and the structure of expenditure devoted to each of them. Analysis of multivariate procedures based on a comparative study is an attempt to show that the forms of vocational activation of Lower Silesia are strongly differentiated in terms of the area.